

Adam Rogala-Lewicki

NORWEGIA VERSUS UNIA EUROPEJSKA – UPRZYWILEJOWANE PARTNERSTWO, INTEGRACJA OUTSIDERA, CZY SELEKTYWNA WSPÓŁPRACA?

WPROWADZENIE

Norwegia związała się prawnie ze światem Zachodu stając się członkiem-założycielem Paktu Północnoatlantyckiego (NATO) w 1949 roku. Na przestrzeni lat nikt nie kwestionował jej historycznego, kulturowego i geopolitycznego umiejscowienia. Losy tego nordyckiego kraju sprawiły, że posiada on jedyny w swoim rodzaju status *outsidera* „wśród swoich” – czyli w odniesieniu do pozostałych krajów europejskich. Szczególny charakter stosunków łączy Norwegię z Unią Europejską, której ujednolicone podejście w stosunku do tego kraju można m.in. zrozumieć poprzez lekturę konkluzji Rady UE na temat kondycji tychże stosunków. Tu współpraca pomiędzy Norwegią a UE jest określana jako „uprzywilejowane partnerstwo” (*privileged partnership*).

„Najbardziej uderzającą cechą statusu Norwegii w związku z UE, patrząc z perspektywy zewnętrznej, jest jej unikalność i wyjątkowość (*singular and special*). (...) Zazwyczaj kraje są członkami organizacji międzynarodowych i przyjmują wynikające z tego zasady i obowiązki. Jednak stosunki Norwegii z UE są oparte na związku bez członkostwa, na mocy którego kraj ten zobowiązał się do przyjęcia i przestrzegania znacznej części polityki i przepisów UE bez stawania się jej członkiem. Jedynym międzynarodowym przykładem, który może przypominać tę relację w chwili obecnej, jest stowarzyszenie Portoryko z USA, które przyjęło wszystkie federalne przepisy, nie będąc formalnie częścią USA”¹.

¹ *Outside and Inside. Norway's agreements with the European Union*, Chapter 13, *Other parties' views on Norway's agreements with the EU*, Official Norwegian Reports NOU 2012: 2.

* * *

Między Norwegią a UE, pomimo pozostawania tego nordyckiego kraju poza ramami strukturalnymi wspólnoty, istnieje ścisła więź gospodarcza i polityczna, realizowana głównie w ramach układów bilateralnych oraz poprzez strukturę Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (*European Free Trade Association*)². Ilustracją bliskich stosunków jest fakt, że Norwegia jest piątym najważniejszym partnerem importowym UE (po Chinach, Rosji, USA i Szwajcarii) i siódmym rynkiem eksportowym (po USA, Chinach, Szwajcarii, Rosji, Turcji i Japonii). Kraj należy też do Europejskiego Obszaru Gospodarczego (*European Economic Area*)³ i Schengen⁴ (bez Spitsbergenu i Wyspy Niedźwiedziej).

² Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu, ESWH (*European Free Trade Association, EFTA*) – powstało 3 maja 1960 r. na mocy Konwencji sztokholmskiej (podpisanej 4 stycznia 1960 r.), ustanawiającej strefę wolnego handlu między państwami członkowskimi. Siedziba Sekretariatu EFTA mieści się w szwajcarskiej Genewie. Pierwotni członkowie EFTA (Austria, Dania, Norwegia, Portugalia, Szwajcaria, Szwecja i Wielka Brytania) mieli stanowić konkurencję dla państw zrzeszonych w ramach Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (EWG). Państwa założycielskie EFTA nie były wówczas zainteresowane członkostwem w EWG, widziały jednak konieczność zacieśniania współpracy gospodarczej. Z czasem, po ustąpieniu przeszkód natury politycznej, większość członków EFTA wybrała członkostwo w konkurencyjnej EWG. W latach 1986–1994 członkiem organizacji była również Finlandia. Od 1977 r. państwa EWG i EFTA utrzymywały wspólną strefę wolnego handlu towarami przemysłowymi. Zob. A. Makać, *EFTA w procesach zachodnioeuropejskiej integracji gospodarczej*, [w:] E. Oziewicz (red.), *Procesy integracyjne we współczesnej gospodarce światowej*, Warszawa 2001, s. 50–55. Por. Z.M. Doliwa-Klepacki, *Europejska integracja gospodarcza*, Białystok 1996.

³ EWG i EFTA porozumiały się w sprawie utworzenia strefy wolnego handlu, tworząc Europejski Obszar Gospodarczy (*European Economic Area*). Porozumienie o utworzeniu EOG podpisano w Porto 2 maja 1992 r. Po wykluczeniu z umowy odniesień do Szwajcarii, weszło ono w życie 1 stycznia 1994 r. Za ratyfikacją porozumienia wypowiedziało się 3/4 norweskiego parlamentu (Stortingu). Liechtenstein, z uwagi na Szwajcarię, zwlekał z ratyfikacją do 1995 r. Organami EOG są: Rada jako organ prawodawczy (członkowie Rady Unii Europejskiej, Komisji Europejskiej i po jednym ministrze danego resortu z 3 państw EFTA), Wspólny Komitet jako organ wykonawczy (członkowie Komisji Europejskiej i przedstawiciele rządów 3 państw EFTA w równej liczbie), Wspólny Komitet Parlamentarny jako organ doradczy (delegaci Parlamentu Europejskiego i parlamentów narodowych 3 państw EFTA w równej liczbie), oraz Komitet Konsultacyjny jako organ opiniodawczy (członkowie Komitetu Ekonomiczno-Społecznego UE i Komitetu Konsultacyjnego EFTA w równej liczbie). Polska podpisała umowę o członkostwie w EOG 14 października 2003 r. w Luksemburgu. Została ona ratyfikowana 8 października 2004 r., a weszła w życie 6 grudnia 2005 r.

⁴ Porozumienie zostało zawarte w miejscowości Schengen w Luksemburgu 14 czerwca 1985 r. Wcześniej, 13 lipca 1984 r., RFN i Francja zawarły porozumienie w Saarbrücku.

Porozumienie EOG obejmuje łącznie 31 krajów: trzy kraje EFTA oraz 28 państw członkowskich UE (układ z Schengen 26 krajów, w tym cztery kraje EFTA: Islandię, Liechtenstein, Norwegię i Szwajcarię). Szwajcaria brała czynny udział w negocjacjach, jednakże w wyniku referendum podjęła decyzję o wycofaniu się z traktatu. Z kolei Finlandia, Szwecja oraz Austria opuściły EFTA pod koniec 1994 roku na rzecz członkostwa w UE, a w 2010 roku Islandia rozpoczęła rozmowy akcesyjne z UE. Choć żaden kraj oficjalnie nie poszukiwał członkostwa w EOG poprzez udział w EFTA, ze swojej strony Norwegia wyrażała już aprioryczne *désintéressement* w stosunku do krajów Europy Środkowej i Wschodniej w 1990 roku, a ostatnio również odrzucając oznaki zainteresowania ze strony innych niż Liechtenstein europejskich mikropaństw. Biorąc pod uwagę wielkość i znaczenie państw EFTA-EOG (Liechtenstein 35 tys. obywateli), Islandia (310 tys. obywateli), Norwegia pozostaje jedynym politycznie liczącym się krajem tego porozumienia⁵. Być może dlatego pozostałe kraje zarzucają jej działanie z pozycji siły i „mocarstwowości”. Faktem jest, że nie zawsze konsultuje ona decyzje ze swoimi partnerami, często regulując sprawy bezpośrednio z UE, a nie poprzez EFTA. Z drugiej strony należy mieć świadomość, że Norwegia nie kryje niezadowolenia ze znacznej długości czasu potrzebnego do osiągnięcia porozumienia w ramach EFTA. Wynika to chociażby z faktu niewystarczających zasobów administracyjnych u dwóch pozostałych partnerów EFTA-EOG.

Porozumienie o Europejskim Obszarze Gospodarczym jest znacznie szersze niż tradycyjna umowa o wolnym handlu. Przyjęcie *aquis communautaire* zapewniło Norwegii bezcłowy dostęp do rynku wewnętrznego UE. Tym samym kraj ten stał się częścią wspólnego systemu swobodnego przepływu towarów, kapitału, usług i osób, wraz z towarzyszącymi im regulacjami obszarowymi, m.in. w zakresie transportu, energii, ochrony konkurencji i konsumentów, ochrony środowiska, zdrowia, statystyki, prawa spółek i polityki społecznej.

ken ułatwiający obywatelom obu państw przekraczanie granicy. Umową z Saarbrücken zainteresowały się kraje Beneluksu, mające już doświadczenie w funkcjonowaniu tzw. unii paszportowej. Wszystkie strony podpisując porozumienie z Schengen (tzw. Schengen I), wykorzystały wcześniejsze doświadczenia. Norwegia przystąpiła 25 marca 2001 r. Zob. Konwencja Wykonawcza z 19 czerwca 1990 r. do Układu z Schengen z dnia 14 czerwca 1985 r. między Rządami Państw Unii Gospodarczej Beneluksu, Republiki Federalnej Niemiec oraz Republiki Francuskiej w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach (Dz.Urz. UE L 239 z 22.09.2000 r.).

⁵ W oficjalnych dokumentach podkreśla się, że Unia Europejska jest przychylna wobec pomysłu włączenia Wysp Owczych do EFTA i, w konsekwencji, do EOG. Pozostawia się również otwarte drzwi dla ewentualnego członkostwa Szwajcarii. Przystąpienie Islandii do UE również ma nie być formalną przeszkodą dla dalszego istnienia porozumienia EOG.

Układ o EOG utrzymał narodową kontrolę nad norweskimi zasobami ropy naftowej i gazu ziemnego. Ograniczenia EOG objęły także wspólną politykę rolną i rybołówstwo⁶, unię celną i walutową, oraz wspólną politykę handlową. Norwegia zachowała także prawo do utrzymania systemu ograniczeń w zakresie nabywania ziemi rolnej oraz obszarów leśnych. Układ zawiera postanowienia regulujące niektóre aspekty handlu produktami rybołówstwa (Protokół 9) i rolnictwa (Protokół 3)⁷. Ponadto art. 19 umowy wyraża zobowiązanie stron do stopniowej liberalizacji handlu rolnego poprzez zawieranie odrębnych umów – co też się dzieje.

Norwegia uzyskała prawo uczestnictwa w różnych unijnych inicjatywach i instytucjach. W ramach obszaru bezpieczeństwa i obrony kraj jest członkiem: Europejskiej Agencji Obrony, Nordyckiej Grupy Bojowej, Frontexu, Europolu, Europejskiego Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii, a także Grup Bojowych Unii Europejskiej (w grupie wielonarodowej oraz w tzw. nordyckiej grupie bojowej wraz z Finlandią, Szwecją i Estonią)⁸. Norwegia partycypuje również w kosztach związanych ze zmniejszaniem różnic społecznych i gospodarczych w Europie. Wkład państw EFTA-EOG w ramach ich uczestnictwa w odpowiednich programach odpowiada zrelatywizowanej wielkości ich Krajowego Produktu Brutto do PKB całego EOG. Łączne zaangażowanie państw EFTA-EOG wynosi 2,4% całego budżetu UE. W 2008 roku wkład finansowy Norwegii wyniósł 188 mln €, a przez cały okres programowania na lata 2007–2013 zwiększył się ze 130 mln € w 2007 roku do 290 mln € w roku 2013. Na funkcjonowanie EOG oraz finansowanie Norweskiego Mechanizmu Finansowego, tylko w latach 2004–2009, kraj wyasygnował prawie 1,3 mld €⁹.

⁶ W odniesieniu do produktów rolnych układ EOG reguluje kwestie związane z tymi produktami w sposób pośredni, poprzez przepisy fitosanitarne i weterynaryjne. Zob. T. Ciszak, *Europejski Obszar Gospodarczy*, „Biuletyn Analiz UKIE” 2001, nr 5, s. 35–40.

⁷ Strony zniosły cła i ograniczenia ilościowe na niektóre ryby oraz zobowiązały się do stopniowego zmniejszania ceł na inne produkty, m.in. mięczaki, skorupiaki i kawior. W odniesieniu do pewnej grupy produktów, m.in. łososi, makreli, śledzi, nie zastosowano liberalizacji. Norwegia otrzymała także prawo do utrzymania ograniczeń w zakresie prawa własności i zakładania przedsiębiorstw w sektorze rybołówstwa. Zob. M. Emmerson, M. Vahl, S. Woolcock, *Navigating by the Stars. Norway, the European Economic Area and the European Union*, Centre for European Policy Studies, Bruksela 2002, s. 20–22.

⁸ J. Stańczyk, *Grupy Bojowe jako instrument polityki reagowania kryzysowego Unii Europejskiej*, „Studia Europejskie” 2009, nr 4 (52), s. 33–58.

⁹ Statistic Norway, www.ssb.no [dostęp: 19.02.2015].

Należy mieć świadomość, że status Norwegii w dużej mierze jest zdeterminowany przez charakterystyczny model gospodarki. Kraj jest zaliczany do najbogatszych na świecie¹⁰ i, co ważniejsze, opiera swoją płynność finansową w dużej mierze na wydobyciu i sprzedaży zagranicznej surowców energetycznych. Norwegia należy do światowej „top 5” eksporterów ropy naftowej. Sektor naftowy i gazowy stanowi około 22% norweskiego PKB i 67% ogólnego eksportu. Norwegia jest najważniejszym gwarantem dostaw gazu ziemnego do UE (ok. 20% zużycia gazu w UE wg danych z 2010 r.) oraz bardzo ważnym eksporterem metali (główny producent stopów żelaza i aluminium pierwotnego). Innymi tradycyjnymi sektorami działalności gospodarczej jest przemysł stoczniowy (czwarta największa flota na świecie), a także rybołówstwo i hodowla ryb.

* * *

Mając takie bogactwa, Norwegia prowadzi roztropną politykę zarządzania wpływami. W przeciwieństwie do naftowych państw arabskich, większości przychodu nie przeznaczają na konsumpcję i uprawianie „gigantomanii”, lecz gromadzi na narodowym funduszu kapitałowo-inwestycyjnym. Norweski Państwowy Fundusz Emerytalny składa się z dwóch podfunduszy: Państwowego Funduszu Emerytalnego – Świat, dawniej nazywanego Państwowym Funduszem Ropy Naftowej (*Statens pensjonsfond – Utland, SPU*), oraz Państwowego Funduszu Emerytalnego – Norwegia (*Folketrygdfondet*). Fundusz powstał na początku lat 90. ubiegłego wieku i jest aktualnie drugim największym na świecie państwowym funduszem inwestycyjno-oszczędnościowym (zaraz po funduszu emiratu Abu Dhabi). Posiada 1% wszystkich akcji notowanych na światowych giełdach. Strategia inwestycyjna funduszu opracowywana przez norweskie Ministerstwo Finansów zakłada, obok zakazu inwestowania środków w Norwegii, rozdział inwestycyjny w proporcjach: 60% środków w akcje, 35–40% w obligacje i do 5% w nieruchomości. Fundusz rozpoczął inwestowanie w 1998 roku od akcji giełdowych, w 2000 roku otworzył się na rynki rozwijające się, a w 2011 roku na branżę nieruchomości. Zgodnie z przyjętą niedawno nową strategią ma mocniej angażować się na rynkach wschodzących i w sektorze nieruchomości. Ta machina inwestycyjna lokuje dziś pieniądze w 82 krajach świata i ma w swoim portfelu akcje 8 tys. globalnych firm. Infor-

¹⁰ W 2010 roku PKB *per capita* Norwegii wynosiło 43 700 euro i było najwyższe spośród wszystkich krajów europejskich (oprócz Luksemburga). Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> [dostęp: 19.02.2015].

macją publiczną jest, że średnia, realna stopa zwrotu od 1998 roku do 2014 roku wynosiła 3,75% (nominalna – 5,83%). Inwestycje na rynkach wschodzących przyniosły 7,4% zysku i były napędzane głównie przez Chiny, Indie, Rosję, Turcję i Brazylię¹¹. Dla porównania na rynkach rozwiniętych fundusz zarobił 3,7%. W 2014 roku wartość funduszu odpowiadała 183% PKB Norwegii. Prognozy zakładają, że do 2030 roku wzrośnie ona do ok. 220% PKB. Szacuje się, że aktywa Norweskiego Państwowego Funduszu Emerytalnego pod koniec 2014 roku warte były ok. 900 mld \$¹². Dla porównania nominalna wartość PKB Polski w 2013 roku wynosiła 525,9 mld \$¹³. Biorąc pod uwagę, że w Norwegii mieszka 5 mln osób, oznacza to, że na jednego mieszkańca przypada 178 tys. \$ zgromadzonych oszczędności. Teoretycznie już teraz każdy Norweg jest milionerem (ma zgromadzone ponad milion koron oszczędności na publicznym koncie). Panuje zatem obiegowe przekonanie, że potencjalnie każdy mógłby sobie finansowo pozwolić na dwupokoleniowe wakacje. Pieniądze mają jednak przede wszystkim być finansowym zabezpieczeniem dla starzejącego się społeczeństwa i zapewnić bezpieczeństwo emerytalne po wyczerpaniu się złóż¹⁴.

Czy kraj powinien ubiegać się o pełne członkostwo w UE jest jednym z najbardziej dzielących kwestii w debacie publicznej. Norwegia kilkakrotnie próbowała włączyć się w struktury UE, w tym dwukrotnie mając w pełni wynegocjowane warunki akcesyjne. Przyczynami niepowodzeń było *veto* innych państw członkowskich (odrzucony przez Charlesa de Gaulle’a wniosek z 1962 roku i ponownie tymczasowo w 1967 roku)¹⁵, bądź wyniki referendum. Pierwsze referendum odbyło się 25 września 1972 roku. Po długim okresie

¹¹ Sytuację zmieniła agresja Rosji na Ukrainę. Choć Norwegia nie jest członkiem Unii Europejskiej to popiera sankcje nałożone na Rosję. Jak podkreśla Yngve Slyngstad – szef funduszu, Norwegia zaprzestała przeprowadzania jakichkolwiek transakcji z udziałem rosyjskich aktywów. Zob. *Norwegia: w co inwestuje największy fundusz świata?*, <http://forsal.pl/artykuly/817619,norweski-fundusz-majatkowy-w-co-inwestuje-najwiekszy-fundusz-swiata.html> [dostęp: 11.02.2015].

¹² *Jak zarabia największy norweski fundusz emerytalny?*, <http://investlife.pl/jak-zarabia-najwiekszy-norweski-fundusz-emerytalny/> [dostęp: 19.02.2015].

¹³ Dane Banku Światowego, <http://www.worldbank.org/pl/country/poland> [dostęp: 19.02.2015].

¹⁴ Więcej zob. *W Norwegii każdy jest milionerem*, <http://www.bankier.pl/wiadomosc/W-Norwegii-kazdy-jest-milionerem-3032599.html> [dostęp: 11.02.2015].

¹⁵ W 1962 r. oraz 1967 r. Norwegia, Wielka Brytania, Dania i Irlandia składały wniosek o członkostwo w Europejskiej Wspólnocie Gospodarczej (EWG). Gdy Francja, z powodów politycznych, odrzucała wniosek Wielkiej Brytanii, negocjacje akcesyjne z Norwegią oraz pozostałymi krajami również były zawieszane.

burzliwej debaty wygrali przeciwnicy akcesji, z przewagą 53,5% głosów¹⁶. Ówczesny premier Trygve Bratteli podał się do dymisji.

„Po przegranym referendum władze Norwegii postanowiły, że mimo to należy zacieśnić współpracę z WE w ramach EFTA. Chodziło także o utrzymanie dostępu do brytyjskiego i duńskiego rynku. W efekcie w 1973 roku podpisano porozumienie o strefie wolnego handlu artykułami przemysłowymi między EWG a Norwegią”¹⁷.

Drugie referendum odbyło się 27 i 28 listopada 1994 roku. Na dokładnie 2 mln 910 tys. 321 głosujących Norwegów (wobec 3 mln 266 tys. 064 uprawnionych; 88,6% frekwencji) sprzeciw wobec akcesji wyraziło 1 mln 516 tys. 803 ogółu głosujących (52,2%). Podobnie jak w 1972 roku najczęściej zwolenników przystąpienia do Unii Europejskiej było w regionie Oslo, gdzie 67% głosujących mieszkańców było „za” (przy frekwencji 88%), a najmniejszy entuzjazm proakcesyjny wykazali mieszkańcy regionu Finnmark (74% przeciwko, przy frekwencji 88%). Argumenty podkreślające geograficzną, cywilizacyjną i kulturową przynależność Norwegii do wspólnoty europejskiej okazały się za słabe. W kampanii prowadzonej przez Anne Enger Lahnstein, liderkę Partii Centrum, akcentowano stały zestaw haseł: a) utrata suwerenności, b) zbyt duże różnice w strukturze gospodarczej Norwegii i UE, c) konieczność poddania wspólnotowej kontroli bogactw naturalnych kraju, d) negatywny ekonomiczny bilans zysków i strat (Norwegia, mając wysokie PKB, musiałaby więcej wpłacać do unijnego budżetu, niż z niego dostawać, stając się na starcie tzw. płatnikiem netto)¹⁸. Warto także zwrócić uwagę na fakt, że Norwegia jako suwerenny byt jest państwem stosunkowo młodym. Pełną niepodległość odzyskała dopiero w 1905 roku, po rozpadzie unii ze Szwecją. Ten dwoisty

¹⁶ Uprawnionych do głosowania było 2 mln 680 tys. 907 obywateli. W referendum wzięło udział 2 mln 96 tys. 356 osób (79% frekwencji), z czego 1 mln 118 tys. 281 Norwegów zagłosowało przeciw wstąpieniu do UE (53,5% ważnych głosów). Regionem najbardziej proakcesyjnym było Oslo, gdzie z ok. 356 tys. uprawnionych do głosowania w referendum wzięło udział ok. 291 tys. (82% frekwencji), z czego 193 tys. głosujących (67%) chciało przystąpienia do UE. Najmniej pro wspólnotowym okazał się być region Nordland, w którym ok. 87 tys. mieszkańców (73%) na ok. 120 tys. głosujących nie wyraziło zgody na akcesję.

¹⁷ A. Boryczka-Cichy, *Norwegia a kwestia integracji ze strukturami Unii Europejskiej*, „Międzynarodowe stosunki gospodarcze – integracja regionalna w Europie i na świecie” 2012, nr 123, http://www.ue.katowice.pl/uploads/media/20_A.Boryczka-Cichy_Norwegia_a_Kwestia....pdf [dostęp: 27.02.2015], s. 243. Por. K. Nowicka, *Stosunki Unia Europejska – Norwegia*, „Przegląd Europejski” 2003, nr 1.

¹⁸ Zob. E. Kuzelewska, *Norweskie i szwajcarskie „nie” dla integracji europejskiej*, „Studia Europejskie” 2003, nr 3, s. 49–101.

był państwowy *de facto* stanowił dla Norwegów wieloletnią okupację. Nie można się więc dziwić, że hasło „unia” cały czas negatywnie konotuje w tym kraju. Lęk przed cesją suwerenności potęguje dodatkowo fakt, że mieszkańcy mniejszych miejscowości na północy wciąż większość swoich dochodów czerpią z rybołówstwa. Przystępując do Unii, musieliby wprowadzić limity na połowy, a także udostępnić swoje łowiska.

Przeciwników norweskiej akcesji wspiera od 1994 roku organizacja „Nie dla UE” („Nei til EU”), która na swej stronie internetowej publikuje materiały wznecające nieufność wobec Unii Europejskiej. Jako najważniejsze powody pozostawania poza wpływami Brukseli wskazuje ochronę: demokracji, solidarności, środowiska i wolności. Z uwagi na wewnętrzne układy i konstelacje partyjne (trwająca od wielu lat konieczność tworzenia rządu w warunkach koalicyjnych) żadna rządząca siła polityczna od lat nie miała wystarczającej większości i determinacji, by położyć kwestię akcesyjną ponownie „na stole”. Aby uniknąć nowej debaty partie antyunijne wymagają umieszczenia w umowach koalicyjnych tzw. klauzuli samobójstwa (*suicide paragraph*), która zastrzega, że w przypadku oficjalnego rozpoczęcia nowej debaty koalicja automatycznie upada (a wraz z nią rząd).

Średnia sondażowa od lat wskazuje, że Norwegowie są nadal przeciwni wstąpieniu do Unii Europejskiej. Poza okresem 2003–2004, kiedy poparcie dla Unii Europejskiej było najwyższe (ok. 60%), eurosceptycy mają permanentną przewagę. Jeden z ośrodków badań opinii społecznej odnotował w 2009 roku, że zwolennicy opcji „nie” mają większość od 50 miesięcy z rządu. Kryzys finansowy trwający od 2007 roku, który Norwegia na tle państw Unii Europejskiej przeszła stosunkowo dobrze, wzmocnił antyunijne nastroje¹⁹. W sierpniu 2014 roku sondaże wskazywały, że eurosceptyczne stanowisko reprezentuje 70,5% społeczeństwa, podczas gdy 17,8% jest za przystąpieniem do UE²⁰.

Formalne pozostawanie poza strukturami nie oznacza, że kraj nie dba o forsowanie własnych interesów na forum UE i nie próbuje aktywnie uczestniczyć w politycznych rozgrywkach. Mówi się, że największym adwokatem spraw norweskich w UE są Niemcy. Norwescy dyplomaci tam w pierwszej kolejności szukają zrozumienia i pomocy. Ponadto, z oczywistych względów,

¹⁹ Warto nadmienić, że norweska stopa bezrobocia w 2010 roku wyniosła 3,6%, podczas gdy średnio w UE – 9,6%. Królestwo Norwegii jest na pierwszym miejscu w Europie w opublikowanym w 2010 roku rankingu państw według wskaźnika rozwoju społecznego (*Human Development Index*), Statistic Norway, www.ssb.no [dostęp: 19.02.2015].

²⁰ *Dobrze im na marginesie. Dlaczego Norwegowie coraz bardziej nie chcą do UE?*, <http://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/459169,norwegia-nie-potrzuje-unii-europejskiej-rosnie-eurosceptycyzm-wsrod-norwegow.html> [dostęp: 21.02.2015].

utrzymywane są bliskie kontakty z państwami skandynawskimi, będącymi członkami UE: Danią (od 1973 roku we Wspólnocie), Finlandią i Szwecją (od 1995 roku w UE).

* * *

Jak już wspomniano Oslo, mimo specyfiki swojej gospodarki i oficjalnego pozostawania poza strukturami Unii Europejskiej, łączą z Brukselą bliskie stosunki.

„Wyniki referendum odczytano jako *nie* dla pełnego członkostwa w UE, ale *tak* dla jak najbliższych stosunków z UE i jej państwami członkowskimi. Dlatego też rząd Norwegii kontynuował aktywną politykę, mającą na celu poszerzanie i pogłębianie zarówno formalnych, jak i nieformalnych związków między Norwegią a UE”²¹.

Warto powtórzyć, że około 80% całkowitego eksportu Norwegii płynie do państw UE, a około 70% importu do Norwegii pochodzi ze Wspólnoty (43,58 miliardów €, w tym ponad 90% importu dotyczy produktów przetworzonych). Norweski eksport do UE wyniósł w 2008 roku 91,85 miliardów € (tylko 14% dotyczyło produktów, a zatem obejmował przede wszystkim dostawy energii).

Dla przypomnienia, najważniejszą umową regulującą relacje ekonomiczne między Norwegią a UE jest porozumienie o Europejskim Obszarze Gospodarczym, które obejmuje różne aspekty stosunków z UE, w tym m.in.: a) kwestię rynku wewnętrznego wraz z całym pakietem prawnym, b) wykaz programów, w których Norwegia uczestniczy, c) kwestię partycypacji w polityce spójności, w szczególności w sferze społecznej i gospodarczej, d) zagadnienia regularnego dialogu w zakresie polityki zagranicznej na poziomie rządowym (ministerialnym) i eksperckim. W związku z współfunkcjonowaniem w ramach wspólnego rynku Norwegia odgrywa rolę członka odpowiednich unijnych agencji wykonawczych.

W Unii Europejskiej funkcjonują różne typy agencji, którym prawo unijne nadaje osobowość prawną.

„Wszystkie agencje wspólnotowe mają podobną strukturę, tj. zarząd, dyrektora wykonawczego oraz komitety techniczne lub naukowe, które podlegają kontroli Europejskiego Trybunału Obrachunkowego. Większość finansowana jest z budżetu UE. Agencje wykonawcze jako jedna z form agencji Unii Europejskiej powołane zostały na podstawie rozpo-

²¹ A. Boryczka-Cichy, *Norwegia a kwestia...*, op. cit., s. 243. Por. S. Kux, U. Sverdrup, *Fuzzy Borders and Adaptive Outsiders: Norway, Switzerland and the EU*, „European Integration” 2000, nr 22, s. 245–255.

rzządzenia Rady (WE) nr 58/2003 w celu realizacji zadań dotyczących zarządzania jednym lub większą ilością programów wspólnotowych. Agencje te powołane są na czas określony w miejscu siedziby Komisji Europejskiej i podlegają najczęściej jednej lub kilku dyrekcjom generalnym Komisji. Agencje wykonawcze UE mają głównie charakter techniczny. Zgodnie bowiem z przywołanym rozporządzeniem realizują tylko zadania, które nie wymagają tzw. uprawnień uznaniowych w przekładaniu decyzji politycznych na działania²².

Jako instytucje tzw. nowego zarządzania publicznego (*New Public Management*), nowo powołane agencje wykonawcze mają na celu odbiurokratyzowanie administracji i przejście do tzw. modelu menagerskiego²³.

Przedstawiciele Norwegii uczestniczą w pracach takich agencji wykonawczych UE, jak: 1) Agencja Wykonawcza Europejskiej Rady do spraw Badań Naukowych (*European Research Council Executive Agency – ERCEA*)²⁴, i jej poprzedniczka Agencja Wykonawczej do spraw Badań Naukowych (*Research Executive Agency – REA*)²⁵, 2) Agencja Wykonawcza ds. Konsumentów, Zdrowia i Żywności (*Executive Agency for Health and Consumers – CHAFEA*)²⁶,

²² K. Marchewka-Bartkowiak, *Agencje wykonawcze*, Biuro Analiz Sejmowych 18.08.2011, nr 17 (109), [http://orka.sejm.gov.pl/wydbas.nsf/0/D16A32A470A32496C12578E-A0042BBE4/\\$File/Infos_109.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/wydbas.nsf/0/D16A32A470A32496C12578E-A0042BBE4/$File/Infos_109.pdf) [dostęp: 14.02.2015]. Zob. także rozporządzenie Rady (WE) nr 58/2003 z dnia 19 grudnia 2002 r. ustanawiające statut agencji wykonawczych, którym zostaną powierzone niektóre zadania w zakresie zarządzania programami wspólnotowymi (Dz.Urz. UE L 11 z 16.01.2003 r.).

²³ Nowe zarządzanie publiczne to zorientowanie administracji publicznej na elastyczne i efektywne osiąganie określonych wyników. Do instrumentów koncepcji *NPM* zalicza się planowanie strategiczne, budżet zadaniowy, systemy jakości, zarządzanie ryzykiem, audyt wewnętrzny i kontrolę zarządczą oraz konkurencję m.in. z podmiotami komercyjnymi. Od 2012 r. w Polsce działa – na zasadach określonych w ustawie o finansach publicznych – 9 agencji wykonawczych. Więcej zob.: C. Pollitt, G. Bouckaert, *Public Management Reform: A Comparative Analysis*, Oxford University Press, Oxford 2004.

²⁴ Decyzja Komisji (2008/37/WE) z dnia 14 grudnia 2007 r. ustanawiająca Agencję Wykonawczą Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych w celu zarządzania wspólnotowym programem szczegółowym „Pomysły” w dziedzinie badań pionierskich na mocy rozporządzenia Rady (WE) nr 58/2003 (tekst mający znaczenie dla EOG), (Dz.Urz. UE L 9 z 12.01.2008 r.); decyzja Komisji (2008/46/WE) z dnia 14 grudnia 2007 r. ustanawiająca Agencję Wykonawczą ds. Badań Naukowych w celu zarządzania niektórymi obszarami szczegółowych programów wspólnotowych „Ludzie”, „Możliwości” i „Współpraca” w dziedzinie badań na mocy rozporządzenia Rady nr 58/2003 (tekst mający znaczenie dla EOG), (Dz.Urz. UE L 11 z 15.01.2008 r.).

²⁵ Decyzja wykonawcza Komisji (2013/779/UE) z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia Agencji Wykonawczej Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych i uchylecia decyzji 2008/37/WE, (Dz.Urz. UE L 346 z 20.12.2013 r.).

²⁶ Decyzja Komisji (2008/544/WE) z dnia 20 czerwca 2008 r. zmieniająca decyzję 2004/858/WE w celu przekształcenia „Agencji wykonawczej programu zdrowia publicz-

3) Agencja Wykonawcza do spraw Konkurencyjności i Innowacji (*Executive Agency for Competitiveness and Innovation – EACI*)²⁷, 4) Agencja Wykonawcza do spraw Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego (*Education, Audiovisual and Culture Executive Agency – EACEA*)²⁸, 5) Agencja Wykonawcza do spraw Transeuropejskiej Sieci Transportowej (*Trans-European Transport Network Executive Agency*)²⁹. Warto zaznaczyć, że współtworząc rynek wewnętrzny Norwegia występuje na prawach członka również w innych unijnych agencjach odpowiadających za ochronę rynku, w tym takich, jak: Europejski Instytut Technologiczny (*European Institute of Innovation and Technology – EIT*)³⁰, Europejska Agencja Środowiska (*European Environment Agency – EEA*)³¹, Europejska Agencja Chemikaliów (*European Chemicals*

nego” w „Agencję wykonawczą ds. zdrowia i konsumentów”, (Dz.Urz. UE L 173 of 03.07.2008 r.).

²⁷ Decyzja Komisji 2004/20/WE z grudnia 2003 r. ustanawiająca Agencję Wykonawczą ds. Inteligentnej Energii, w celu zarządzania działaniami wspólnotowymi w dziedzinie energii w zastosowaniu rozporządzenia Rady (WE) nr 58/2003, (Dz.Urz. UE L 5 z 09.01.2004 r.); decyzja Komisji (2007/372/WE) z dnia 31 maja 2007 r. w sprawie zmiany decyzji 2004/20/WE mającej na celu przekształcenie Agencji Wykonawczej ds. Inteligentnej Energii w Agencję Wykonawczą ds. Konkurencyjności i Innowacyjności, (Dz.Urz. UE L 140 z 01.06.2007 r.).

²⁸ Decyzja Komisji 2009/336/WE z dnia 20 kwietnia 2009 r. ustanawiająca Agencję Wykonawczą do spraw Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego zarządzającą działaniami wspólnotowymi w dziedzinie edukacji, kultury i sektora audiowizualnego w zastosowaniu rozporządzenia Rady (WE) nr 58/2003, (Dz.Urz. UE L 101 z 21.04.2009 r.); decyzja Wykonawcza Komisji (2012/797/UE) z dnia 18 grudnia 2012 r. zmieniająca decyzję Komisji 2009/336/WE ustanawiającą Agencję Wykonawczą do spraw Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego zarządzającą działaniami wspólnotowymi w dziedzinie edukacji, kultury i sektora audiowizualnego w zastosowaniu rozporządzenia Rady (WE) nr 58/2003, (Dz.Urz. UE L 349 z 19.12.2012 r.).

²⁹ Decyzja Komisji (2007/60/WE) z dnia 26 października 2006 r. ustanawiająca Agencję Wykonawczą ds. Transeuropejskiej Sieci Transportowej zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 58/2003, (Dz.Urz. UE L 32 z 06.02.2007 r.).

³⁰ Europejska organizacja naukowa na wzór amerykańskiego MIT (*Massachusetts Institute of Technology*) z siedzibą w Budapeszcie. O umiejscowienie siedziby Rady Zarządzającej ubiegały się także Wrocław, San Cugat del Vallés, Wiedeń z Bratysławą oraz Jena. Zob. rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1292/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (WE) nr 294/2008 ustanawiającego Europejski Instytut Innowacji i Technologii, (Dz.Urz. UE L 347 z 20.12.2013 r.) oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 294/2008 z dnia 11 marca 2008 r. ustanawiające Europejski Instytut Innowacji i Technologii, (Dz.Urz. UE L 97 z 09.04.2008 r.).

³¹ Agencja zajmuje się monitorowaniem stanu środowiska naturalnego. Rozporządzenie Rady (EWG) 1210/90 w sprawie utworzenia EAŚ i Europejskiej Sieci Informacji

Agency – ECHA)³² – w przestrzeni ochrony środowiska; Europejska Agencja Leków (*European Medicines Agency – EMA*)³³, Europejskie Centrum Zapobiegania i Kontroli Chorób (*European Centre for Disease Prevention and Control – ECDC*)³⁴, Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii (*European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction – EMCDDA*)³⁵, Europejski Urząd do spraw Bezpieczeństwa Żywności (*European Food Safety Authority – EFSA*)³⁶ – w przestrzeni ochrony zdrowia; Europejska Agencja Bezpieczeństwa Lotniczego (*European Aviation Safety Agency – EASA*)³⁷,

i Obserwacji Środowiska (EIONET), (Dz.Urz. WE L 120 z 11.05.1990 r.), znowelizowane rozporządzeniem 933/1999, (Dz.Urz. WE L 117 z 05.05.1999 r.).

- ³² Agencja odpowiedzialna za zarządzanie systemem rejestracji, oceny oraz udzielania zezwoleń i stosowania ograniczeń w zakresie substancji chemicznych, początkowo z siedzibą we Wspólnym Centrum Badawczym w miejscowości Ispra, od 2004 r. w Helsinkach. Zob. rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH) i utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, (Dz.Urz. UE L 136 z 29.05.2007 r.).
- ³³ Organ z siedzibą w Londynie koordynujący ocenę i nadzór produktów leczniczych na terytorium UE (dawna nazwa Europejska Agencja ds. Oceny Produktów Leczniczych). Początkowo działał na mocy rozporządzenia Rady (EWG) nr 2309/93, obecnie funkcjonuje na podstawie rozporządzenia 726/2004/WE z dnia 31 marca 2004 r. ustanawiające wspólnotowe procedury wydawania pozwoleń dla produktów leczniczych stosowanych u ludzi i do celów weterynaryjnych i nadzoru nad nimi oraz ustanawiające Europejską Agencję Leków (tekst mający znaczenie dla EOG), (Dz.Urz. UE L 136 z 30.04.2004 r.).
- ³⁴ Agencja z siedzibą w Sztokholmie odpowiedzialna za rozpoznawanie, ocenę i powiadamianie o bieżących i nadchodzących zagrożeniach zakaźnych. Zob. rozporządzenie (WE) nr 851/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. ustanawiające Europejskie Centrum ds. Zapobiegania i Kontroli Chorób, (Dz.U. L 142 z 30.04.2004 r.).
- ³⁵ Centrum zajmujące się przygotowaniem analiz o narkotykach i narkomanii w UE. Zostało powołane do życia w 1993 r. na mocy rozporządzenia Rady (EWG) nr 302/93, obecnie opiera się na rozporządzeniu nr 3294/94 z dnia 22 grudnia 1994 r. Rady (WE) zmieniającym rozporządzenie (EWG) nr 302/93 w sprawie ustanowienia Europejskiego Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii, (Dz.Urz. UE L 341 z 30.12.1994 r.).
- ³⁶ Instytucja z siedzibą w Parmie dbająca o określanie standardów produktów żywnościowych. Zob. rozporządzenie (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołujące Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności, (Dz.Urz. UE L 031 z 01.02.2002 r.).
- ³⁷ Agencja z siedzibą w Kolonii zajmująca się problemami bezpieczeństwa ruchu lotniczego w Europie. Zob. rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE)

Europejska Agencja Kolejowa (*European Railway Agency – ERA*)³⁸, Europejska Agencja do spraw Bezpieczeństwa na Morzu (*European Maritime Safety Agency – EMSA*)³⁹ – w sektorze transportu; Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy (*European Agency for Safety and Health at Work – EU OSHA*)⁴⁰ i Europejska Fundacja na Rzecz Poprawy Warunków Życia i Pracy (*European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions – Eurofond*)⁴¹ – w sferze zatrudnienia, a także w Europejskim Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego (*European Centre for the Development of Vocational Training*)⁴², Europejskiej Agencji Bezpieczeństwa Sieci i Informacji

nr 216/2008 z dnia 20 lutego 2008 r. w sprawie wspólnych zasad w zakresie lotnictwa cywilnego i utworzenia Europejskiej Agencji Bezpieczeństwa Lotniczego oraz uchylające dyrektywę Rady 91/670/EWG, rozporządzenie (WE) nr 1592/2002 i dyrektywę 2004/36/WE (tekst mający znaczenie dla EOG), (Dz.Urz. UE L 79 z 19.03.2008 r.).

³⁸ Organ pełniący funkcję europejskiego regulatora rynku kolejowego w zakresie technicznym, interoperacyjności i bezpieczeństwa. Zob. rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1335/2008 z dnia 16 grudnia 2008 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 881/2004 ustanawiające Europejską Agencję Kolejową (tekst mający znaczenie dla EOG), (Dz.Urz. UE L 354 z 31.12.2008 r.).

³⁹ Agencja powstała po katastrofie tankowca Erika i jest odpowiedzialna za zwiększenie bezpieczeństwa na morzu, w szczególności poprzez określanie wymagań technicznych stawianym statkom. Zob. rozporządzenie (WE) nr 1406/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2002 r. ustanawiające Europejską Agencję ds. Bezpieczeństwa na Morzu (tekst mający znaczenie dla EOG), (Dz.Urz. UE L 208 z 05.08.2002 r.).

⁴⁰ Agencja z siedzibą w Bilbao gromadząca i rozpowszechniająca wiedzę z zakresu bhp. Zob. rozporządzenie Rady (WE) nr 2062/94 z dnia 18 lipca 1994 r. ustanawiające Europejską Agencję ds. Bezpieczeństwa i Ochrony Zdrowia w Miejscu Pracy (Dz.Urz. UE L 216 z 20.08.1994 r.), rozporządzenie Rady (WE) nr 1643/95 z dnia 29 czerwca 1995 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 2062/94 w sprawie ustanowienia Europejskiej Agencji ds. Bezpieczeństwa i Ochrony Zdrowia w Miejscu Pracy (Dz.Urz. UE L 156, 07.07.1995 r.), rozporządzenie Rady (WE) nr 1654/2003 z dnia 18 czerwca 2003 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 2062/94 ustanawiające Europejską Agencję ds. Bezpieczeństwa i Ochrony Zdrowia w Miejscu Pracy (Dz.Urz. UE L 245 z 29.09.2003 r.), rozporządzenie Rady (WE) nr 1112/2005 z dnia 24 czerwca 2005 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 2062/94 ustanawiające Europejską Agencję ds. Bezpieczeństwa i Ochrony Zdrowia w Miejscu Pracy, (Dz.Urz. UE L 184 z 15.07.2005 r.).

⁴¹ Rozporządzenie Rady (EWG) nr 1365/75 z dnia 26 maja 1975 r. w sprawie utworzenia Europejskiej Fundacji na Rzecz Poprawy Warunków Życia i Pracy, (Dz.Urz. UE L 139, 30.5.1975 r.).

⁴² Rozporządzenie Rady (EWG) nr 337/75 z dnia 10 lutego 1975 r. ustanawiające Europejskie Centrum Rozwoju Szkolenia Zawodowego, (Dz.Urz. L 39 z 13.02.1975 r.).

(*European Network and Information Security Agency – ENISA*)⁴³, oraz Organie Nadzoru Europejskiego GNSS (*European Global Navigation Satellite Systems Agency – GNSS – Supervisory Authority*)⁴⁴. Norwegia przyczynia się również znacząco do finansowania programów Europejskiej Agencji Kosmicznej (*European Space Agency*). W 2008 r. kraj ten przeznaczył 381,6 mln NOK na programy realizowane przez ESA⁴⁵.

Przez ostatnie 20 lat najważniejszą platformą prowadzenia i pogłębiania stosunków między UE a Norwegią było porozumienie EOG. W ramach tego instrumentu permanentnie trwa rozbudowa rynku wewnętrznego⁴⁶.

„Układ o EOG ma dynamiczny charakter – co miesiąc nowe wspólnotowe akty prawne, które mają zastosowanie do EOG, są włączane do układu na mocy decyzji Wspólnego

⁴³ Organ z siedzibą w Iraklionie odpowiedzialny za zapewnienie bezpieczeństwa w systemach informatycznych. Zob. rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 460/2004 z dnia 10 marca 2004 r. ustanawiające Europejską Agencję ds. Bezpieczeństwa Sieci i Informacji (Dz.Urz. UE L 77 z 13.03.2004 r.), rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1007/2008 z dnia 24 września 2008 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 460/2004 ustanawiające Europejską Agencję ds. Bezpieczeństwa Sieci i Informacji w zakresie okresu jej działania (tekst mający znaczenie dla EOG) (Dz.Urz. UE L 293 z 31.10.2008 r.), rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 580/2011 z dnia 8 czerwca 2011 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 460/2004 ustanawiające Europejską Agencję ds. Bezpieczeństwa Sieci i Informacji w zakresie okresu jej działania (tekst mający znaczenie dla EOG), (Dz.Urz. UE L 165 z 24.06.2011 r.).

⁴⁴ Organ nadzorujący politykę dotyczącą radionawigacji satelitarnej realizowaną w ramach programów EGNOS i GALILEO. Zob. rozporządzenie Rady (WE) nr 1321/2004 z dnia 12 lipca 2004 r. w sprawie ustanowienia struktur zarządzania europejskimi programami radionawigacyjnymi ustanowiło agencję wspólnotową nazwaną Organem Nadzoru Europejskiego GNSS (Dz.Urz. UE L 246 z 20.07.2004 r.); rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 912/2010 z dnia 22 września 2010 r. ustanawiające Agencję Europejskiego GNSS, uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1321/2004 w sprawie ustanowienia struktur zarządzania europejskimi programami radionawigacyjnymi i zmieniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 683/2008, (Dz.Urz. UE L 276 z 20.10.2010 r.).

⁴⁵ Kraj zamierza współpracować w zakresie udziału w kolejnej fazie Galileo. System ten ma objąć nawigacją satelitarną również terytorium Norwegii.

⁴⁶ Przykładowo w 2014 roku zawarto porozumienie na poziomie Ministrów Finansów i Gospodarki w sprawie zasad nadzoru nad obszarem usług finansowych. Z kolei w związku z kolejnym powiększeniem liczby państw członkowskich UE, w kwietniu 2014 roku państwa EFTA podpisały umowę o rozszerzeniu porozumienia EOG o Chorwację. Państwa EFTA-EOG zadeklarowały kontynuację inicjatyw finansowych w ramach mechanizmu finansowego EOG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego.

Komitetu EOG. Na etapie przygotowywania aktów prawnych przewidziano procedurę informowania i konsultacji ekspertów z krajów EFTA-EOG⁴⁷.

Za implementację przepisów do strefy EFTA-EOG odpowiada zatem Wspólny Komitet EOG (*EEC Joint Committee*) złożony z przedstawicieli UE i przedstawicieli trzech państw EFTA-EOG. Organ ten, którego posiedzenia odbywają się raz w miesiącu, analizuje nowe akty prawne dotyczące rynku wewnętrznego i podejmuje decyzję, które z nich należy włączyć do Porozumienia EOG. Formalne włączenie prawodawstwa do Porozumienia EOG musi skutkować przeniesieniem go do ustawodawstwa krajowego państw EFTA-EOG. Może to się odbyć poprzez zwykłą decyzję wykonawczą lub wymagać zgody parlamentu. Na etapie transpozycji możliwe są wyłącznie techniczne dostosowania aktów prawnych. Po zakończeniu procesu implementowania prawodawstwa UE w zakresie rynku wewnętrznego na państwa EFTA/EOG, monitorowaniem jego transpozycji i stosowania zajmuje się Urząd Nadzoru EFTA i Trybunał EFTA. Co roku jest kompletowany i upubliczniany indeks aktów prawnych UE przyjętych przez Wspólny Komitet EOG i opublikowanych w Dzienniku Urzędowym EOG (*EEA Joint Committee Decisions Adopted*)⁴⁸. Równoległe prezentowany jest też wykaz aktów uznanych za istotne, a które nie zostały jeszcze włączone do Porozumienia EOG. W proces monitorowania Porozumienia EOG są również silnie zaangażowane zarówno Parlament Europejski (PE), jak i parlamenty krajowe państw EFTA-EOG. Art. 95 P ustanawia Wspólny Komitet Parlamentarny EOG, którego posiedzenia odbywają się dwa razy w roku. Jego członkowie mają prawo przedstawiać pytania pisemne i ustne przedstawicielom Rady EOG i Wspólnego Komitetu EOG oraz wyrażać swoje poglądy w sprawozdaniach i rezolucjach⁴⁹.

Rada UE z niepokojem jednak zauważa nawracającą zaległość w zakresie procesu implementacji przepisów UE. Wyraźnie dostrzega się nie tylko celowe opóźnienia w tempie inkorporowania norm prawnych UE, ale także egzekwowanie przyjętego już prawa EOG. Polityka, którą prowadzi Norwegia względem Unii Europejskiej, często jest porównywana do „zbierania wiśni” (*cherry picking*), tj. implementowania tylko tych przepisów, które pozosta-

⁴⁷ A. Boryczka-Cichy, *Norwegia a kwestia...*, *op. cit.*, s. 244.

⁴⁸ Adopted Joint Committee Decisions, <http://www.efta.int/legal-texts/eea/adopted-joint-committee-decisions> [dostęp: 17.02.2015].

⁴⁹ Zob. Por. T. Bergman, E. Damgaard, *Delegation and Accountability in European Integration. The Nordic Parliamentary Democracies and the European Union*, „The Journal of Legislative Studies” 2000, nr 6.

ją wygodne. To zjawisko legislacyjnej ambiwalentności wynika z możliwości żądania zmian i odstępstw (*right of reservation*), w zakresie wdrażania odpowiednich przepisów w państwach EFTA-EOG⁵⁰. I to właśnie rozwiązanie zdaje się satysfakcjonować Norwegów. Rada UE zwraca uwagę, że przywilej ten, choć wynika z mocy umowy o EOG, nie może zamieniać się w narzędzie do kwestionowania prawodawstwa UE. Taka praktyka przyczynia się bowiem do rozdrobnienia rynku wewnętrznego, zaburzenia jednolitości, wreszcie asymetrycznego rozłożenia praw i obowiązków podmiotów gospodarczych. Wnioski takie płyną z przeprowadzanych od 2008 roku co dwa lata raportów Rady w sprawie stanu rynku wewnętrznego w ramach relacji z krajami zachodniej Europy, niebędącymi członkami UE⁵¹. Pomimo braku dynamizmu, systematyczności i pełności we wdrażaniu prawodawstwa przez państwa EOG-EFTA, stała aktualizacja procesu cały czas trwa.

Oprócz porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym, Norwegia jest stroną dwustronnych umów z UE, w szczególności w dziedzinie sprawiedliwości i spraw wewnętrznych, polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, a także częściowo rolnictwa. Kraj jest sygnatariuszem układu z Schengen oraz w pełni uczestniczy w systemie dublińskiego rozpatrywania wniosków o azyl – współtworząc Europę bez granic (dzięki czemu wraz z krajami UE prowadzi wspólną politykę graniczną i azylową). W ramach kooperacji w wymiarze sprawiedliwości i spraw wewnętrznych Norwegia uczestniczy w takich inicjatywach organizacyjnych, jak: Europol (Europejski Urząd Policji, *European Police Office*)⁵², Frontex (Europejska Agencja Zarządzania Współpracą

⁵⁰ Zob. S. Gstoehl, *Scandinavia and Switzerland: Small, Successful and Stubborn Toward EU*, „Journal of European Public Policy” 2002, nr 9, s. 533–534.

⁵¹ *Council conclusions on a homogeneous extended single market and EU relations with Non-EU Western European countries*, General Affairs Council meeting, Brussels, 16 grudnia 2014 r. s. 4–5. Zob. *2008 Council conclusions on EU relations with EFTA countries*, http://www.llv.li/files/sewr/pdf-llv-sewr-16651_1_08.pdf [dostęp: 25.02.2015]; *2010 Council conclusions on EU relations with EFTA countries*, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/118458.pdf [dostęp: 25.02.2015]; *2012 Council conclusions on EU relations with EFTA countries*, http://eeas.europa.eu/norway/docs/2012_final_conclusions_en.pdf [dostęp: 25.02.2015]; *2014 Council conclusions on EU relations with EFTA countries*, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/146315.pdf [dostęp: 25.02.2015].

⁵² Decyzja Komisji (2009/371/WSiSW) z dnia 6 kwietnia 2009 r. ustanawiająca Europejski Urząd Policji (Europol), (Dz.Ur. UE L 121 z 15.05.2009 r.); konwencja sporządzona na podstawie artykułu K.3 Traktatu o Unii Europejskiej w sprawie ustanowienia Europejskiego Urzędu Policji (Konwencja o Europolu), sporządzona w Brukseli dnia 26 lipca 1995 r., (Dz.U. z dn. 17.02.2005 r., Nr 29 poz. 243).

Operacyjną na Zewnętrznych Granicach Państw Członkowskich Unii Europejskiej, *European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the EU*)⁵³, Eurojust (Europejska Jednostka Współpracy Sądowej, *The European Union's Judicial Cooperation Unit*)⁵⁴, CEPOL (Europejskie Kolegium Policyjne, *European Police College*)⁵⁵.

Pod koniec 2007 roku została podpisana konwencja o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń w celu osiągnięcia tej samej intensywności obiegu orzeczeń pomiędzy państwami UE a Szwajcarią, Norwegią i Islandią. Po wejściu w życie zastąpiła ona konwencję z Lugano z 1988 r. o jurysdykcji oraz wykonywaniu orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych⁵⁶. Należy dostrzec także wspólny dialog, jaki jest prowadzony pomiędzy Trybunałem Sprawiedliwości UE a Trybunałem EFTA. Trybunał Sprawiedliwości UE odnosił się do wyroków Trybunału EFTA w wielu indywidualnych sprawach uznając jego wkład i znaczenie orzecznicze. Rola jurysdykcyjna Trybunału EFTA ma dla Trybunału Sprawiedliwości UE charakter pomocniczy i wspierający. Model współpracy stanowi wzorcowy przykład instytucjonalnego dialogu między organami wymiaru sprawiedliwości⁵⁷.

Norwegia, mając jednorodne priorytety polityki zagranicznej, jest cennym partnerem dla UE na arenie międzynarodowej. W tym zakresie partycypuje w niektórych programach w ramach Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa oraz Polityki Bezpieczeństwa i Obrony (WPZiB i WPBiO). Wystarczy wspomnieć o wspólnych działaniach Sił Szybkiego Reagowania WPBiO, czy Grup Bojowych UE. Kraj faktycznie uczestniczył w misjach UE w Bośni. Norwegia jest członkiem Europejskiej Agencji Obrony (European Defence Agency – EDA)⁵⁸, oraz korzysta z raportów Centrum Satelitarnego Unii

⁵³ Rozporządzenie Rady (WE) nr 2007/2004 z dnia 26 października 2004 r. ustanawiające Europejską Agencję Zarządzania Współpracą Operacyjną na Zewnętrznych Granicach Państw Członkowskich Unii Europejskiej, (Dz.Urz. UE L 349 z 25.11.2004 r.).

⁵⁴ Decyzja Rady (2002/187/WSiSW) z dnia 28 lutego 2002 r. ustanawiająca Eurojust w celu zintensyfikowania walki z poważną przestępczością, (Dz.Urz. UE L 063 z 06.03.2002 r.).

⁵⁵ Decyzja Rady 2005/681/WSiSW z dnia 20 września 2005 r. ustanawiająca Europejskie Kolegium Policyjne (CEPOL) i uchylająca decyzję 2000/820/WSiSW, (Dz.Urz. UE L 256 z 01.10.2005 r.).

⁵⁶ Decyzja Rady 2007/712/WE z dnia 15 października 2007 r. dotycząca podpisania Konwencji o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych, (Dz. Urz. L 147 z 10.06.2009).

⁵⁷ Szerzej zob. *The EFTA Court – Ten years on*, red. C. Baudenbacher, P. Tresselt, T. Orlygsson, Hart Publishing, Oxford/Portland 2005.

⁵⁸ Wspólne działanie Rady (2004/551/WPZiB) z dnia 12 lipca 2004 r. w sprawie ustanowienia Europejskiej Agencji Obrony, (Dz.Urz. L 245, 17.07.2004 r.), wspólne działanie

Europejskiej (*The European Union Satellite Centre – EUSC*)⁵⁹. W następstwie tragicznych zamachów w Oslo i na wyspie Utøya, współpraca została wzmocniona w wielu sektorach, w szczególności w zakresie walki z terroryzmem i radykalizacją ideologiczną. Prowadzone są regularne dialogi polityczne, np. pod przewodnictwem Norwegii w ramach Komitetu Łącznikowego *ad hoc* ds. Palestyny (AHLC). W 2004 roku zawarto umowę ustanawiającą ramy udziału Norwegii w operacjach zarządzania kryzysowego UE. Art. 1 pkt 2 owego porozumienia przewiduje, że w sytuacji decyzji UE o podjęciu operacji wojskowej zarządzania kryzysowego, Królestwo Norwegii poinformuje każdorazowo o ewentualnym zamiarze uczestniczenia w operacji, a następnie udzieli informacji w sprawie proponowanego wkładu⁶⁰.

Norwegia jest również aktywnym partnerem UE w sprawie Arktyki i Koła Podbiegunowego. „Wymiar północny” UE, który od 2007 r. służy jako wspólna polityka Wspólnoty, Rosji, Norwegii i Islandii, uzupełnia dialog UE z tymi państwami. Powołano do życia organ – Parlamentarne Forum Wymiaru Północnego – którego członkiem-założycielem jest Parlament Europejski. Norwegia, z uwagi na wysoki priorytet jaki nadaje kwestii Arktyki i zmian dotyczących tego regionu, odgrywa ważną rolę w ramach „wymiaru północnego”. Kraj przewodniczy w Euro-Arktycznej Radzie Barentsa, zapewniając Komisji rolę obserwatora⁶¹. UE uruchomiła swoją politykę na rzecz Arktyki na podstawie dwóch komunikatów Komisji (z 2008 r. i 2012 r.), konkluzji Rady (2009 r.) oraz sprawozdania i rezolucji Parlamentu Europejskiego (2011 r.)⁶².

Rady (2008/299/WPZiB) z dnia 7 kwietnia 2008 r. zmieniające wspólne działanie Rady (2004/551/WPZiB) w sprawie ustanowienia Europejskiej Agencji Obrony, (Dz.Urz. UE L 102 z 12.04.2008 r.).

⁵⁹ Wspólne działanie Rady z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie ustanowienia Centrum Satelitarnej Unii Europejskiej, (Dz.U. UE L 200 z 25.07.2001 r.), wspólne działanie Rady 2001/554/WPZiB z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie ustanowienia Instytutu Unii Europejskiej Studiów nad Bezpieczeństwem, (Dz.Urz. UE L 200 z 25.07.2001 r.), wspólne działanie Rady 2006/1002/WPZiB z dnia 21 grudnia 2006 r. zmieniające wspólne działanie 2001/554/WPZiB w sprawie ustanowienia Instytutu Unii Europejskiej Studiów nad Bezpieczeństwem, (Dz.Urz. UE L 409 z 30.12.2006 r.).

⁶⁰ Zob. *Agreement between EU and Norway establishing a Framework for the Participation of Norway in the EU Crisis Management Operations*, <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/Agreement-between-EU-and-Norway-establishing-a-Framework-for-the-Participation-of-Norway-in-the-EU-Crisis-Management-Operations/id420601/> [dostęp: 21.02.2015].

⁶¹ Zob. A. Airoidi, *The European Union and the Arctic. Developments and perspectives 2010–2014*, Nordic Council of Ministers, Kopenhaga 2014, <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:771155/FULLTEXT01.pdf> [dostęp: 22.02.2015].

⁶² Rezolucja Parlamentu Europejskiego 2008/2633(RSP) z dnia 9 października 2008 r. w sprawie zarządzania regionem arktycznym, P6_TA(2008)0474, (Dz.Urz. UE C 9 E

Parlament Europejski jest członkiem-założycielem Konferencji Parlamentarzystów Regionu Arktycznego. Norwegia i UE współpracują także w ramach Rady Państw Morza Bałtyckiego⁶³ i wspólnie deklarują pełną gotowość do zacieśnienia partnerstwa w wielu sektorach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania w ramach współpracy regionalnej w dziedzinie ochrony środowiska, transportu i logistyki, zdrowia publicznego oraz społecznego dobrobytu i kultury. UE i Norwegię łączą także trwałe stosunki w sektorze energetycznym, klimatycznym i ochrony środowiska. Obie strony wypracowały dobre praktyki w kwestii bezpieczeństwa dostaw, promocji konkurencyjnej, bezpiecznej i zrównoważonej gospodarki niskoemisyjnej, efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii, a także w sprawie wychwytywania i składowania dwutlenku węgla (CCS). W sektorze rolnictwa stosunki dwustronne rozwinęły się po 2010 roku poprzez zawarcie, na podstawie art. 19 porozumienia EOG, umowy w sprawie dalszej liberalizacji handlu produktami rolnymi. Obie strony zobowiązały się do dokonywania corocznych przeglądów warunków handlu produktami rolnymi w celu negocjowania dalszej liberalizacji. Współpraca obejmuje także wspólne konsultacje na temat zasobów rybnych, wymiany uprawnień do połowów w wyłącznych strefach połowowych.

W dniu 7 stycznia 2010 roku rząd Norwegii powołał niezależną komisję do przeprowadzenia analizy praktycznego wymiaru porozumień między UE a Norwegią. Mandat Komisji obejmował kompleksowy przegląd politycznych, administracyjnych, gospodarczych, społecznych i innych konsekwencji zawartych porozumień. Prace Komisji zostały przedstawione w oficjalnym raporcie (*White Paper*) w dniu 17 stycznia 2012 roku. Biała Księga na temat Porozumienia EOG oraz innych umów Norwegii z UE ukazała Norwegię jako kraj w 3/4 zintegrowany z UE. W raporcie podkreśla się, że przedmiotowa współpraca jest skuteczna, elastyczna i zapewnia wzajemną odpowiedzialność⁶⁴. Analizując treść dokumentu, można jednak odnieść wrażenie, że

z 15.01.2010 r.); komunikat Komisji z dnia 20 listopada 2008 r. (COM(2008)0763) w sprawie Unii Europejskiej i regionu arktycznego; konkluzje Rady z dnia 8 grudnia 2009 r. w sprawie Arktyki oraz z dnia 8 grudnia 2008 r. w sprawie Unii Europejskiej i regionu arktycznego. Por. rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 20 stycznia 2011 r. w sprawie zrównoważonej polityki UE na dalekiej północy (2009/2214(INI)), (Dz.Urz. UE C z dnia 11.05.2012 r.)

⁶³ Rada Państw Morza Bałtyckiego (RPMB) powstała w 1992 r. z inicjatywy UE i państw nadbrzeżnych w następstwie rozpadu ZSRR. Wszystkie państwa będące członkami RPMB uczestniczą w Konferencji Parlamentarnej Morza Bałtyckiego (BSPC), której członkiem jest też Parlament Europejski.

⁶⁴ *Outside and Inside. Norway's agreements with the European Union*, Chapter 13, *Other parties' views on Norway's agreements with the EU*, Official Norwegian Reports NOU

norweskie spojrzenie na ową skuteczność, elastyczność i odpowiedzialność jest interpretowane w specyficzny sposób. Albowiem w takich kategoriach, by uwzględnić zrozumienie dla

„największego możliwego stopnia udziału Norwegii w procesach UE, z poszanowaniem jej potrzeb i interesów, w sposób prawidłowy i odpowiedzialny, który zabezpieczałby jakość i efektywność współpracy”⁶⁵.

Tego typu sformułowanie w sposób zawołowany wyraża stanowisko, że kraj jest gotowy na współpracę dopóty, dopóki nie będzie ona sprzeczna z norweskimi interesami. W środowisku analityków takie podejście nazywane jest „norweską metodą” integracji europejskiej⁶⁶.

Stanowisko Unii Europejskiej jako drugiej strony tej relacji wyrażają publikowane co dwa lata, od 2008 roku, i już wcześniej cytowane, konkluzje Rady w sprawie oceny ogólnego stanu stosunków UE z Republiką Islandii, Księstwem Liechtensteinu, Królestwem Norwegii i Konfederacją Szwajcarską. Od 2012 roku, z uwagi na rozwój stosunków z Księstwem Andory, Księstwem Monako i Republiką San Marino – kraje te też są uwzględniane. Poza ogólnymi spostrzeżeniami – wyrażającymi szczególność stosunków z partnerami, którzy dzielą nie tylko wspólną historię, granice, ale także wartości i wspólną tożsamość europejską – Rada zwraca uwagę na wspólne interesy. Podkreśla się, że jednolity rynek jest gwarancją długoterminowego wspólnego dobrobytu i kluczem dla zapewnienia pokoju oraz stabilności w Europie. Zauważa się, że obowiązkiem wszystkich członków rozszerzonego jednolitego rynku jest zapewnienie jego integralności i jednorodności, która wpływa bezpośrednio na spójność społeczną oraz solidarność między państwami.

„Rada podkreśla bliskość i stabilność relacji z Norwegią. Z zadowoleniem przyjmuje przyjęcie przez rząd norweski nominacji na Ministra do spraw UE i EOG, jak również opublikowanie w dniu 11 czerwca 2014 roku nowej rządowej strategii współpracy z UE: *Norwegia w Europie 2014–2017*. Oczekując kontynuacji, Rada docenia ścisłą współpracę z Norwegią w dziedzinie Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa (WPZiB), która oparta jest na wspólnych wartościach, takich jak: demokracja, praworządność i prawa człowieka. W odniesieniu do współpracy w dziedzinie energii, Rada w pełni uznaje znaczenie tej współpracy dla bezpieczeństwa energetycznego UE, i z satysfakcją odnotowuje, że Norwegia, jako główny dostawca gazu i ropy, pozostaje wiarygodnym partnerem. Rada zwraca uwagę na znaczenie ścisłej współpracy z Norwegią w sprawie zmian klimatycznych, w szczególności w kontekście Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie

2012: 2.

⁶⁵ *Ibidem*.

⁶⁶ K. Eliassen, N. Sitter, *Ever Close Cooperation? The Limits of the „Norwegian Method” of European Integration*, „Scandinavian Political Studies” 2003, nr 26 (2), s. 120–129.

Zmiany Klimatu (UNFCCC). W odniesieniu do polityki arktycznej Rada potwierdza swoje zainteresowanie utrzymaniem statusu obserwatora w Radzie Arktycznej. Rada przywiązuje szczególną wagę do dalszej liberalizacji handlu produktami rolnymi. Dlatego z zadowoleniem przyjmuje rychłe uruchomienie negocjacji w sprawie liberalizacji handlu na podstawowe produkty rolne w ramach artykułu 19 porozumienia EOG. (...) Rada potwierdza swoje zdecydowane poparcie dla utrzymania międzynarodowego moratorium na połowy wielorybów w celach komercyjnych (ustanowionego w ramach Międzynarodowej Komisji Wielorybniczej) oraz na połowy waleni i innych gatunków morskich w ramach Konwencji o Międzynarodowym Handlu Gatunkami Zagrożonymi Wyginieciem (CITES). W celu zagwarantowania jednorodności dorobku rynku wewnętrznego w całym EOG, Rada wzywa Norwegię do szybkiego i merytorycznego zwiększenia wysiłków w celu wypełnienia swoich zobowiązań wynikających z umowy w zakresie terminowego wprowadzania ustawodawstwa EOG UE⁶⁷.

Raporty oceniające stan relacji UE – Norwegia powstają także w gronie niezależnych ekspertów. Kompleksowej analizie podjął się profesor Christophe Hillion z Uniwersytetu w Sztokholmie. W swoim raporcie Hillion podkreśla, że model stosunków Norwegia – UE jest uważany za skuteczny i użyteczny. Norwegia, jako najbardziej zintegrowany zewnętrzny partner UE, przyczynia się do budowania polityki Wspólnoty nie tylko poprzez finansowanie EOG, ale także partycypowanie w programach UE.

„Rzeczywiście, biorąc pod uwagę wdrożenie dorobku prawnego UE w Norwegii, w połączeniu z najwyższym poziomem składek zewnętrznych, można się zastanawiać, czy to jest w ogóle możliwe, aby stać się bardziej zintegrowanym bez przystępowania do Unii”⁶⁸.

Mimo wszystko Hillion zwraca szczególną uwagę na dwa czynniki, które mogą w przyszłości wymagać zmian w stosunkach między UE a państwami EFTA-EOG. Po pierwsze kolejne reformy traktatowe UE negatywnie wpływają na jednolitość prawną w EOG. Ekspert zauważa, że pragnienie UE do stałego usprawniania rynku wewnętrznego prowadzi do wzrostu napięcia normatywnego między nią a państwami EOG-EFTA.

„Od kiedy powstał EOG traktaty unijne zostały zmienione kilka razy, podczas gdy umowa strukturalna o EOG ani razu. Regularne poszerzanie materialnoprawne UE wywołuje pytania o wpływ tego procesu na funkcjonowanie EOG. Sugeruje się, że każdorazowe zmiany traktatowe w UE skutkują normatywnym erodowaniem EOG. Coraz mniej jest jasne, czy prawo rynku wewnętrznego EOG znaczy to samo, co prawo rynku wewnętr-

⁶⁷ *Council conclusions on a homogeneous extended single market and EU relations with Non-EU Western European countries*, General Affairs Council meeting, Bruksela, 16 grudnia 2014 r.

⁶⁸ Ch. Hillion, *Integrating an outsider. An EU perspective on relations with Norway*, Europautredningen, Rapport # 16, Sztokholm 2011, s. 15.

nego UE. To jest kwestia (ewentualnie negatywnych) skutków zmian dla jednorodności obszaru prawnego. (...) W szczególności chodzi o Traktat Lizboński, który z uwagi na daleko idące reformy, wprowadził nowe struktury oraz nowe sposoby działania. Poprawa spójności działań UE była, obok zwiększenia efektywności i demokratycznej legitymacji, głównym celem zmian traktatowych. Brak takiej spójności już od dawna ograniczał zdolność UE do sprawnego działania np. na arenie międzynarodowej. Głównym utrudnieniem był podział działań na filary: Wspólnotę Europejską z tradycyjnym *méthode communautaire*, sprawiedliwość i sprawy wewnętrzne oraz politykę zagraniczną i bezpieczeństwa. Zmieniony TUE połączył dotychczas odrębne przestrzenie prawne Wspólnoty Europejskiej i Unii Europejskiej, wyzwalając konwergencje decyzyjną. Tak więc, po Lizbonie, jedno prawodawstwo UE może bardziej systematycznie obejmować zarówno obszary WE, jak i obszary dawnego drugiego i trzeciego filaru⁶⁹.

Integracja normatywna przestrzeni ekonomicznej (wspólny rynek) z pozostałą sferą działań, o ile racjonalna z punktu widzenia UE, wprowadziła niepewność i nieoznaczoność w EOG, który wcześniej miał wyraźnie zarysowany zakres funkcjonowania.

„Chociaż połączenie Wspólnoty i Unii samo w sobie nie pociąga za sobą zmian w funkcjonowaniu EOG, to jednak skutkuje tym, że UE jest bardziej chętna by realizować kilka celów poprzez przeplatanie polityk, przy użyciu tych samych instrumentów prawnych. Stąd po Lizbonie zniknęło tradycyjne rozróżnienie między WE i pozostałymi filarami, jako faktyczny wskaźnik zakresu prawnego EOG. Ustalenie, które akty prawne UE powinny zostać włączone do porozumienia o EOG, stało się mniej przewidywalne. Po pierwsze, ta niepewność może utrudniać spójną implementację nowych norm w ramach EOG, prowadząc do dodatkowych opóźnień we wdrażaniu *acquis*. Po drugie, państwa EFTA mogą stosować politykę selektywnego włączenia nowego prawodawstwa UE⁷⁰.

Hillion podsumowuje, że trwająca „defilaryzacja” Unii oraz dążenie do uzyskania kompleksowego podejścia i spójnej polityki może prowadzić do defragmentacji stosunków na linii UE – Norwegia.

Drugi czynnik, do którego odnosi się badacz, dotyczy zmian w składzie członkowskim po stronie EFTA-EOG. Hillion szczególnie podkreśla wagę konsekwencji płynących z możliwego przystąpienia Islandii do UE. Akcesja tego kraju może stać się ogromnym wyzwaniem dla ułożenia stosunków z pozostałymi państwami EFTA-EOG. Zredukowanie liczby państw do dwóch (w tym Liechtenstein) może rodzić pytanie o istnienie dalszego *raison d'être* dla utrzymywania takiego układu⁷¹. Być może niezbędne byłoby wtedy opracowanie nowego, instytucjonalnego modelu współpracy, który ewoluowałby w stronę całościowej i jednolicie przedstawionej oferty ułożenia relacji

⁶⁹ *Ibidem*, s. 16.

⁷⁰ *Ibidem*, s. 17.

⁷¹ *Ibidem*, s. 18.

z wszystkimi sąsiadami „zachodnioeuropejskimi”, nie będącymi członkami UE. Problem ten wydaje się jednak nieaktualny z uwagi na fakt, że w marcu 2015 roku minister spraw zagranicznych Islandii Gunnar Bragi Sveinsson poinformował, iż jego kraj wycofuje swoją kandydaturę. Decyzję uzasadniono stwierdzeniem, że interesom Islandii lepiej służy pozostanie poza UE⁷².

PODSUMOWANIE

Te i inne elementy coraz bardziej postrzegane są przez pryzmat czynników potencjalnie mogących zachwiać harmonią dotychczasowych stosunków. Coraz dobitniej słychać głosy postulujące dokonanie przeglądu istniejących ram współpracy. Podnosi się kwestię potrzeby usprawnienia procedur opartych na pragmatycznym podejściu do interesów stron. Rada UE próbuje rozstrzygnąć, czy postulaty UE są prawidłowo realizowane w ramach istniejących instytucji. Zadaje retoryczne pytanie zastanawiając się, czy interes Unii nie byłby lepiej zapewniony poprzez bardziej kompleksowe i spójne podejście, obejmujące szersze pole współpracy. To wszystko rysuje wizję wyzwań wobec istniejącego układu stosunków⁷³.

W 2012 roku Unia Europejska została laureatem Pokojowej Nagrody Nobla. Biorąc pod uwagę choćby ten fakt, mimo występowania wielu zastrzeżeń, względy historyczne, kulturowe, geograficzne czy ekonomiczno-energetyczne przesądzają o tym, że UE i Norwegia są skazane na, co prawda trudną, ale przyjaźń i pogłębianie bliskiej współpracy w przyszłości, bez względu na to, czy będzie ona oceniana przez zewnętrznych obserwatorów w kategoriach: uprzywilejowanego partnerstwa, dalszej integracji outsidera, czy selektywnej współpracy.

⁷² *Islandia rezygnuje z kandydowania do UE*, <http://www.euractiv.pl/demokracja/arttykul/islandia-rezygnuje-z-kandydowania-do-ue-006683> [dostęp: 01.03.2015].

⁷³ Przyszłe relacje mogą ułożyć się zgodnie z jednym z trzech scenariuszy: pogłębianie współpracy w ramach EOG, opuszczenie EOG przez Norwegię i oparcie relacji na umowach dwustronnych, lub ubieganie się o pełne członkostwo. Pierwszy scenariusz jest aktualnie realizowany. W przypadku drugiej opcji relacje z UE, podobnie jak w przypadku Szwajcarii, regulowane byłyby poprzez umowy bilateralne. Jest jednak mało prawdopodobne, aby strona unijna była skłonna zaoferować Norwegii lepsze warunki niż te, które ma w ramach EOG. Trzecia opcja ze względów polityczno-społecznych jest obecnie wykluczona. Zob. C. Archer, *Norway outside the European Union. Norway and European integration from 1994 to 2004*, Routledge, Londyn, Nowy York 2005, s. 177–186.

BIBLIOGRAFIA

- Adopted Joint Committee Decisions, <http://www.efta.int/legal-texts/eea/adopted-joint-committee-decisions> [dostęp: 17.02.2015].
- Agreement between EU and Norway establishing a Framework for the Participation of Norway in the EU Crisis Management Operations*, <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/Agreement-between-EU-and-Norway-establishing-a-Framework-for-the-Participation-of-Norway-in-the-EU-Crisis-Management-Operations/id420601/> [dostęp: 21.02.2015].
- Airoidi A., *The European Union and the Arctic. Developments and perspectives 2010–2014*, Nordic Council of Ministers, Kopenhaga 2014, <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:771155/FULLTEXT01.pdf> [dostęp: 22.02.2015].
- Archer C., *Norway outside the European Union. Norway and European integration from 1994 to 2004*, Routledge, Londyn, Nowy York 2005.
- Baudenbacher C., Tresselt P., Orlygsson T. (red.), *The EFTA Court – Ten years on*, Hart Publishing, Oxford/Portland 2005.
- Bergman T., Damgaard E., *Delegation and Accountability in European Integration. The Nordic Parliamentary Democracies and the European Union*, „The Journal of Legislative Studies” 2000, nr 6.
- Boryczka-Cichy A., *Norwegia a kwestia integracji ze strukturami Unii Europejskiej*, „Międzynarodowe stosunki gospodarcze – integracja regionalna w Europie i na świecie” 2012, nr 123, http://www.ue.katowice.pl/uploads/media-/20_A.Boryczka-Cichy_Norwegia_a_Kwestia....pdf [dostęp: 27.02.2015].
- Ciszak T., *Europejski Obszar Gospodarczy*, „Biuletyn Analiz UKIE” 2001, nr 5.
- Council conclusions on a homogeneous extended single market and EU relations with Non-EU Western European countries*, General Affairs Council meeting, Bruksela 16 grudnia 2014 r.
- Dobrze im na marginesie. Dlaczego Norwegowie coraz bardziej nie chcą do UE?*, <http://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/459169,norwegia-niepotrzebuje-unii-europejskiej-rosnie-eurosceptycyzm-wsrod-norwegow.html> [dostęp: 21.02.2015].
- Doliwa-Klepacki Z.M., *Europejska integracja gospodarcza*, Białystok 1996.
- Eliassen K., Sitter N., *Ever Close Cooperation? The Limits of the „Norwegian Method” of European Integration*, „Scandinavian Political Studies” 2003, nr 26 (2).
- Emmerson M., Vahl M., Woolcock S., *Navigating by the Stars. Norway, the European Economic Area and the European Union*, Centre for European Policy Studies, Bruksela 2002.

- Grabarczyk B., *Norwegia – 16. państwo członkowskie Unii Europejskiej*, „Przeegląd Europejski” 2003, nr 1.
- Gstoehl S., *Scandinavia and Switzerland: Small, Successful and Stubborn Toward EU*, „Journal of European Public Policy” 2002, nr 9.
- Hillion Ch., *Integrating an outsider. An EU perspective on relations with Norway*, Europautredningen, Rapport # 16, Sztokholm 2011.
- Islandia rezygnuje z kandydowania do UE*, <http://www.euractiv.pl/demokracja/artukul/islandia-rezygnuje-z-kandydowania-do-ue-006683> [dostęp: 01.03.2015].
- Jak zarabia największy norweski fundusz emerytalny?*, <http://investlife.pl/jak-zarabia-najwiekszy-norweski-fundusz-emerytalny/> [dostęp: 19.02.2015].
- Kux S., Sverdrup U., *Fuzzy Borders and Adaptive Outsiders: Norway, Switzerland and the EU*, „European Integration” 2000, nr 22.
- Kuźelewska E., *Norweskie i szwajcarskie „nie” dla integracji europejskiej*, „Studia Europejskie” 2003, nr 3.
- Makać A., *EFTA w procesach zachodnioeuropejskiej integracji gospodarczej*, [w:] E. Oziewicz (red.), *Procesy integracyjne we współczesnej gospodarce światowej*, Warszawa 2001.
- Marchewka-Bartkowiak K., *Agencje wykonawcze*, Biuro Analiz Sejmowych 18.08.2011, nr 17 (109), [http://orka.sejm.gov.pl/wydbas.nsf/0/D16A32A470A32496C12578EA0042BBE4/\\$File/Infos_109.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/wydbas.nsf/0/D16A32A470A32496C12578EA0042BBE4/$File/Infos_109.pdf) [dostęp: 14.02.2015].
- Norwegia: w co inwestuje największy fundusz świata?*, <http://forsal.pl/artykuly/817619,norweski-fundusz-majatkowy-w-co-inwestuje-najwiekszy-fundusz-swiata.html> [dostęp: 11.02.2015].
- Nowicka K., *Stosunki Unia Europejska – Norwegia*, „Przeegląd Europejski” 2003, nr 1.
- Outside and Inside. Norway's agreements with the European Union*, Chapter 13, *Other parties' views on Norway's agreements with the EU*, Official Norwegian Reports NOU 2012: 2.
- Pollitt C., Bouckaert G., *Public Management Reform: A Comparative Analysis*, Oxford University Press, Oksford 2004.
- Stańczyk J., *Grupy Bojowe jako instrument polityki reagowania kryzysowego Unii Europejskiej*, „Studia Europejskie” 2009, nr 4 (52).
- Wallis D., *Forgotten Enlargement. Future Relations with Iceland, Norway and Switzerland*, Centre for Reform, Londyn 2002.
- W Norwegii każdy jest milionerem*, <http://www.bankier.pl/wiadomosc/W-Norwegii-kazdy-jest-milionerem-3032599.html> [dostęp: 11.02.2015].
- 2008 Council conclusions on EU relations with EFTA countries*, http://www.llv.li/files/sewr/pdf-llv-sewr-16651_1_08.pdf [dostęp: 25.02.2015].

- 2010 Council conclusions on EU relations with EFTA countries, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/118458.pdf [dostęp: 25.02.2015].
- 2012 Council conclusions on EU relations with EFTA countries, http://eeas.europa.eu/norway/docs/2012_final_conclusions_en.pdf [dostęp: 25.02.2015].
- 2014 Council conclusions on EU relations with EFTA countries, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/146315.pdf [dostęp: (25.02.2015)].

NORWEGIA VERSUS UNIA EUROPEJSKA

– UPRZYWILEJOWANE PARTNERSTWO, INTEGRACJA OUTSIDERA,
CZY SELEKTYWNA WSPÓŁPRACA?

Streszczenie

Historyczne, kulturowe i geopolityczne więzi Norwegii z Europą nie były nigdy kwestionowane. Losy tego nordyckiego kraju, pomimo geograficznych uwarunkowań, sprawiły, że posiada on jedyny w swoim rodzaju status *outsidera* wśród swoich – czyli w odniesieniu do krajów Unii Europejskiej. Ścisła więź gospodarcza i polityczna realizowana jest głównie w ramach układów bilateralnych oraz poprzez strukturę Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu. Najważniejszą umową regulującą relacje ekonomiczne między Norwegią a UE jest porozumienie o Europejskim Obszarze Gospodarczym, które zobowiązuje kraj do wdrażania przepisów unijnych dotyczących rynku wewnętrznego. Należy mieć świadomość, że status Norwegii w dużej mierze jest zdeterminowany przez charakterystyczny model gospodarki. Kraj jest zaliczany do najbogatszych na świecie i – co ważniejsze – opiera swoją płynność finansową w dużej mierze na wydobyciu i sprzedaży zagranicznej surowców energetycznych, które chce samodzielnie kontrolować. Jest to główna przyczyna tego, że kraj nie stał się oficjalnym członkiem struktur Unii Europejskiej. Dwukrotnie ta idea została odrzucona w referendum. Norwegowie nadal pozostają bardzo eurosceptyczni. Polityka, którą prowadzi Norwegia względem Unii Europejskiej, często porównywana jest do tzw. zbierania wiśni (*cherry picking*), tj. implementowania tylko tych przepisów, które pozostają wygodne. Niemniej jednak współpraca jest określana jako uprzywilejowane partnerstwo, a oficjalne dokumenty ukazują Norwegię jako kraj w 3/4 zintegrowany z UE.

NORWAY VERSUS THE EUROPEAN UNION: PRIVILEGED PARTNERSHIP, OUTSIDER'S INTEGRATION OR SELECTIVE CO-OPERATION?

Summary

Norwegian historical, cultural and geopolitical ties with Europe have never been questioned. The fate of this Nordic country, despite the geographical conditions, made it have a unique status of an outsider among friends, i.e. the European Union countries. The close economic and political ties are put into practice mainly in the framework of bilateral agreements and through the structure of the European Free Trade Association. The most important agreement regulating economic relations between Norway and the EU is the Agreement on the European Economic Area, which requires that the country implement the EU legislation concerning the internal market. One should be aware that the status of Norway is mainly determined by the characteristic model of its economy. The country ranks among the richest countries in the world and, what is more important, its prosperity is largely based on export sales of energy resources – which Norway wants to control independently. This is the main reason why the country has not become an official member of the European Union structures. The idea has been rejected in a referendum twice. Norwegians are still very Eurosceptic. Norwegian political approach towards the European Union is often compared to the so-called 'cherry picking', which means implementing only the provisions that remain comfortable. However, cooperation is defined as a privileged partnership, and official documents describe Norway as a country integrated with the EU at a rate of 75%.

НОРВЕГИЯ *VERSUS* ЕВРОПЕЙСКИЙ СОЮЗ – ПРИВИЛЕГИРОВАННОЕ ПАРТНЁРСТВО, ИНТЕГРАЦИЯ АУТСАЙДЕРА ИЛИ СЕЛЕКТИВНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО?

Резюме

Исторические, культурные и геополитические связи Норвегии с Европой никогда не оспаривались. Участь этого нордического государства, несмотря на географические условия, сложилась таким образом, что он как единственный в своём роде обладает статусом *аутсайдера* среди своих – то есть

по отношению к государствам-членам Европейского союза. Тесные экономические и политические контакты реализуются главным образом в рамках двусторонних соглашений и структуры Европейской Ассоциации Свободной Торговли. Важнейшим договором, регулирующим отношения между Норвегией и Евросоюзом, является соглашение о Европейском экономическом пространстве, обязывающее государство реализовать положения ЕС, касающиеся внутреннего рынка. Необходимо осознавать, что статус Норвегии в большей мере определяется отличительной экономической моделью. Страна считается одной из самых богатых в мире, и – что ещё важнее – в большой степени базирует свою финансовую ликвидность на добыче и продаже иностранного энергетического сырья, которое Норвегия стремится контролировать самостоятельно. Данный фактор служит главной причиной того, что государство не является официальным членом структур Европейского союза. Дважды эта идея была отвергнута на референдуме. Норвежцев по-прежнему можно охарактеризовать как евроскептиков. Политика, проводимая Норвегией в отношении Европейского союза, часто сравнивается с так называемым «сбором вишни» (*cherry picking*), или принятия и реализации только тех положений, которые представляются выгодными. Тем не менее, сотрудничество определяется как привилегированное партнёрство, а в официальных документах Норвегия значится как государство, интегрированное с ЕС в отношении 3/4 к целому.